

Taloustieteellinen asiantuntemus teknotaloudellisessa kapitalismissa

VILLE-PEKKA SORSA JA TEPPO ESKELINEN

Johdanto

Nyky-yhteiskuntaa on luonnehdittu teknis-tieteelliseksi kapitalismiksi (esim. Lyotard 1984). Kapitalismi viittaa omistusoikeuksien, palkkatyön ja markkinoiden instituutioiden keskeiseen asemaan yhteiskunnassa. Teknis-tieteellisessä kapitalismissa näitä rakenteita käytetään ja muokataan ensisijaisesti asiantuntijatiedon varassa. Aihetta tarkastelevan *Science as Culture* -lehden erikoisnumeron (4/2017) toimittaja Kean Birch (2017) esittää, ettei nyky-yhteiskunnan päätöksenteko perustu mihin tahansa teknis-tieteelliseen asiantuntijatietoon, vaan ennen kaikkea taloustieteeseen. Vallitsevaa teknis-tieteellisen kapitalismin muotoa voidaanakin hypoteettisesti kutsua *teknotaloudelliseksi kapitalismiksi*.

Nykyaikaisen tieteen ja teknologian tutkimuksen ja tieteensosiologian mukaan yhteiskuntatieteellinen tieto ei ole neutraalia sosiaalisen todellisuuden kuvausta. Yhteiskuntatieteellinen tutkimus, taloustieteet mukaan lukien (du Gay ja Pryke 2002), kohteensa kuvaamisen lisäksi tuottaa, muokkaa ja uusintaa tuota kohdetta. Kun tutkimuksen kohteet omaksuvat toiminnassaan tutkimukseen liittyviä ideoita (käsitteet, mittarit, teorit, aineistot tms.), ideat alkavat muokata todellisuutta ja tieteellisestä tiedosta tulee *performatiivista*. Taloustieteen performatiivisuutta on tarkasteltu aiemmassa tutkimuksessa erittäin laajasti (esim. Cochoy ym. 2010; MacKenzie 2006; MacKenzie ym. 2007; Mitchell 2005; suomeksi esim. Eskelinen ja Sorsa 2012).

Niin tärkeä kuin havainto taloustieteen performatiivisuudesta onkin, jää analyysi taloustieteen vaikutuksesta ja vallasta usein tämän lähtökohdan ilmaisemisen tasolle. Taloustieteen performatiivisuus ilmiönä kertoo vain sen, että taloustiede tuottaa

todellisuutta. Se ei kerro tarkemmin, miten performatiivisuus on *organisoitu* eli miten taloustiede on yhteydessä yhteiskunnan ja sen hallinnan instituutioihin, miten sen tuottamaa tietoa käytetään näissä instituutioissa, miten taloustiede organisoidaan yhteiskuntaa tuottavaksi toimijaksi tai mitä seurauksia taloustieteeseen systemaattisesti perustuvalla hallinnalla on.

Teknotaloudellisen kapitalismin käsite kohdistaa performatiivisuuden tarkastelua politiikan tutkimuksen kannalta hedelmälliseen suuntaan. Käsite olettaa, että taloustieteellisellä tiedolla on yhteiskunnassa *konstitutiivisen tiedon* asema. Toisin sanoen yhteiskuntaa tietoisesti rakennetaan, kuvitellaan ja hallitaan taloustieteen käsitteiden, mallien, tulosten, tulkintakehysten ja/tai relevantteina pitämien ilmiöiden avulla. Oletukseen liittyy kuitenkin merkittävä jatkokysymys: mikäli taloustieteellä on konstitutiivinen asema nyky-yhteiskunnan sovitussa, päättyssä tai muuten tietoisesti tuotetussa järjestyksessä, millainen tämä asema tarkalleen ottaen on? Mitkä taloustieteellisen tiedon piirteet ovat konstitutiivisessa asemassa ja mitkä eivät? Mitkä yhteiskunnan osat on päätetty järjestää taloustieteellisen tiedon mukaisesti? Ketkä käyttävät taloustieteellistä tietoa – ja millaista taloustieteellistä tietoa – yhteiskunnan hallinnassa?

Tämän katsausartikkelin tarkoituksena on tarkastella, millaisia vastauksia aiemmassa tutkimuksessa on esitetty edellä esitettyihin kysymyksiin. Teemme artikkelissa kirjallisuuskatsauksen taloustieteellistä asiantuntemusta koskevaan tutkimukseen ja tulkitsemme tutkimusta konstitutiivisen tiedon ja teknotaloudellisen kapitalismin viitekehyksissä. Viittaamme ”taloustieteellä” suppeassa mielessä taloustieteen tieteenalana ja siihen perustuvaan asiantunte-

mukseen, emme laajemman englanninkielisen termin *economics* kuvaamaan taloudellisten seikkojen huomiointiin tai siihen perustuvaan asiantuntemukseen. Kiinnostuksen kohteemme on se, miten taloustiede toimii osana taloudellis-poliittista hallintajärjestelmää. Tarkastelemme siis vain taloustieteen organisoitua performatiivisuutta, emme performatiivisuutta yleisesti. Organisoinnilla tarkoitamme osittaisen organisoinnin tutkimuksen tavoin tietoista, jäsenyyden, hierarkian, sääntöjen, valvonnan tai/ja sanktioiden muodossa päätettyä tai tuotettua järjestystä (Ahrne ja Brunsson 2011). Taloustieteen performatiivisuus voidaan täten organisoida esimerkiksi vaatimalla jossain toiminnassa mukana olevalta henkilöltä taloustieteellistä koulutusta, asettamalla taloustieteellinen tieto muiden tiedon muotojen edelle tai luomalla taloustieteelliseen tietoon perustuvia sääntöjä, valvontamekanismeja tai sanktioita.

Asiantuntijatieto, politiikka ja taloustiede

Tieto ja vallankäyttö ovat tunnetusti kiinteässä yhteydessä. Tätä suhdetta voi elaboroida konstitutiivisen tiedon käsitteen avulla. Konstitutiivinen tieto on erityinen tiedon muoto. Se valikoi maailmasta joitain piirteitä, tulkitsee maailmaa vain joidenkin kehysten tai piirteiden kautta tai tuottaa ajatuksen kokonaan toisenlaisesta maailmasta. Se osoittaa, minkä tietäminen ja millainen tietäminen on relevanttia, käytökelpoista ja sopivaa jonkin toimijan ja toiminnan kannalta. Konstitutiivinen tieto ei ole tieteellisten kriteerien tavoin relevanttia siksi, että se kuvaisi maailmaa mahdollisimman tarkasti tai tarjoaisi sille parhaan selityksen, vaan siksi, että se tekee jonkinlaisen maailman muodostamisen mahdolliseksi. Kaikki tieto ei ole luonteeltaan konstitutiivista ja monenlainen tieto voi olla konstitutiivisessa asemassa (ks. Sorsa 2017).

Mikäli politiikan perustana pidetään yhteiskunnan rakenteen kontingenssia, koskee politiikan konstitutiivinen tieto yhteiskuntaa. Poliittikkaa ei siis voi syntyä tai olla olemassa ilman jonkinlaista tiedollista käsitystä yhteiskunnasta tai sen rakenteesta sekä tämän käsityksen tekemistä jollain tavalla todeksi eli sen mukaisen yhteiskuntajärjestyksen konkreettista asettamista. Nojaamme tässä artikkelissa kolmeen politiikan tutkimuksen perinteiseen tapaan hahmottaa yhteiskunnallisen järjestyksen tuottamista: intressit, ideat ja instituutiot (Hall 1997). Nämä ovat

toisiinsa kiinteässä yhteydessä, eikä niitä tule hahmottaa toisistaan kokonaan erillisinä ilmiöinä tai selittämisen tapoina. Kukin kolmesta tekijästä voi toimia päätetyn järjestyksen muutosten alkulähteenä ja liikkeelle panevana voimana. Se, miten muutos jossain näistä tekijöistä välittyy ja vaikuttaa kokonaisjärjestykseen, vaatii aina tapauskohtaista historiallista tarkastelua (ks. Hirschman ja Berman 2014).

Intressit viittaavat yksittäisten toimijoiden toimintaa ja suhteita koskeviin motiiveihin ja kiinnostukseen, kuten esimerkiksi niistä saatavaan hyötyyn, etuun, mielihyvään tai tunnustukseen (Woolgar 1981). Tuotettuja intressejä voivat olla esimerkiksi rahantarve tai organisaatioiden päämäärät. Ideat viittaavat systemaattisiin normatiivisiin (miten asioiden tulisi olla) tai kognitiivisiin (miten asiat ovat ja voivat olla) ajatusrakennelmiin (Campbell 1998). Tuotettuihin ideoihin voivat kuulua esimerkiksi kouluissa esitettävät oppisisällöt tai politiikkaideat. Instituutiot viittaavat aikaa kestäviin sosiaalisiin käytäntöihin ja rakenteisiin, kuten lakeihin, normeihin ja luokitteluihin (Blyth 2002). Tuotettuja instituutioita ovat esimerkiksi lait ja standardit.

Teknotaloudellisen kapitalismin käsite olettaa, että taloustieteellisellä asiantuntijatiellä on merkittävä asema yhteiskunnan tietoisesti tuotetussa järjestyksessä. Ilmiö voidaan Russell Princen (2017) tavoin tiivistää seuraavasti: ”Taloustiede on hallinnon tiede, jota ei voi erottaa teknokraattisesta sommitelmasta, johon se kuuluu. Se on syvästi integroitunut käsityksiimme politiikan merkityksestä, jopa niin syvästi, että tämä usein unohtuu” (suom. kirjoittajat). Tämän tiedon luonne, suhde päätöksentekoon ja asiantuntijuuden rakentuminen vaativat jonkin verran elaboraatiota.

Ensinnäkin taloustieteelliselle tiedolle on tyyppillistä normatiivisten, poliittisten ja yhteiskunnallisten näkökulmien upottaminen monimutkaisiin teknisiin malleihin sekä kapeampien ilmiöiden samastaminen huomattavasti laajempiin ilmiöihin. Taloustieteellisellä asiantuntijatiellä on tapana esimerkiksi samastaa elintaso ja elämänlaatu bruttokansantuotteen tasoon, ihmisten käyttäytyminen ja päätöksenteko yksilöiden väliseen kilpailuun ja markkinavalintoihin, resurssien käytöstä päättäminen tehokkuuteen ja utiilitettiin (kustannus-hyöty-analyysi) sekä innovaatiot pääomaintensiivisiin teknologioihin (Birch 2017). Mikäli päätöksenteossa omaksutaan tällaisia lähtökohtia, tullaan siten (haluttiin tätä tai ei) ajaneeksi esimerkiksi tuotannon kasvattamista elämänlaadun

muiden kohentamisen tapojen sijaan, kilpailua yhteistyön sijaan, taloudellista tehokkuutta oikeudenmukaisuuden tai ekologisen kestävyuden sijaan tai investointeja jo kehitettyyn teknologiaan uusien teknologioiden etsimiseen investoimisen sijaan.

Toiseksi taloustieteellinen asiantuntijuus perustuu tietynlaiseen professionaaliseen identiteettiin. Ekonomistit esiintyvät ulkoisesti ja heidät esitetään julkisuudessa yleensä auktoriteetin äänellä puhuvina, objektiivisina ja apoliittisina eli neutraaleina ammattilaisina (esim. Fourcade 2009; Hood 2017). Ekonomistien toimintaa kuvataan usein neutraaliutta korostavien myyttien muodossa (Lepers 2018). Yhteisö on myös sisäisesti erityislaatuinen. Marion Fourcade (2009; ks. myös Fourcade ym. 2015) on tutkinut runsaasti taloustieteen tieteellisen ja asiantuntijayhteisön luonnetta. Antti Suvanto (2016, 3) tiivistää löydökset seuraavasti: taloustieteilijät muodostavat yliopistoyhteisössä ”ylimiellisen, itsekeskeisen, hierarkkisen, taloudellisesti etuoikeutetun, miesvaltaisen ja imperialistisen klinin”. Ylimiellisyydellä viitataan muun muassa ekonomistien omaan kokemukseen korkeasta yhteiskunnallisesta asemasta ja käsitykseen omasta tieteenalastaan muita ”tieteellisempänä”. Itsekeskeisyydellä tarkoitetaan tapaa viitata lähinnä oman tieteenalan tutkimuksiin ja omia muiden alojen löydöksiä. Hierarkkisuus viittaa erityisesti tieteellisten lehtien arvostukseen, palkintokulttuuriin ja rekrytointikäytäntöihin.

Taloustiede teknotaloudellisen kapitalismin konstitutiivisena tietona

Valtaosa tarkastelemistamme relevanteista tutkimuksista ovat tapaustutkimuksia. Tapaukset ovat usein maakohtaisia tai yksittäisiin kansainvälisiin organisaatioihin tai poliittikalohkoihin liittyviä. Usein tutkimukset liittyvät transitiivaiheisiin, kuten siirtymään pois reaaliosialismista, tai muihin ideologisiin tai poliittisiin murrosvaiheisiin, kuten esimerkiksi talouksien avaamiseen. Merkittävässä osassa kirjallisuutta huomio kiinnittyy näihin transitiivisiin yleisemmin, jolloin ekonomistien tai taloustieteellisten ideoiden asemaan muutoksessa on törmätty vasta ”kesken tutkimusmatkan”.

Koko aihepiiriä tutkittiin 1980-luvulle saakka lähinnä taloustieteilijöiden yhteiskunnallisen aseman tarkastelun kautta (Coats 2001). Aihepiiristä laajemmin eli taloustieteellisen tiedon asemasta yhteiskun-

nassa on tullut oma tutkimusalansa viimeisen noin kymmenen vuoden aikana. Kirjallisuutta löytyy niin runsaasti, ettei yksittäisessä tulkintaan perustuvassa katsausartikkelissa ole tilaa käsitellä kaikkia tutkimuksia yksityiskohtaisesti. Tutkimusta on tehty jokseenkin kapeasti, eikä useampia elementtejä harvoja poikkeuksia (erit. Hirschman ja Berman 2014) lukuun ottamatta ole nidottu tiiviisti yhteen. Eri lähestymistapoja integroivalle tutkimukselle ja yksityiskohtaiselle metatutkimukselle olisi epäilemättä tarvetta kansainvälisesti.

Tarkastelemme seuraavaksi taloustieteellisen asiantuntemuksen organisoitua performatiivisuutta erikseen asiantuntijatiedon sekä intressien, ideoiden ja instituutioiden suhteen kautta. Aiemmasta tutkimuksesta nousee esiin jokaisen kolmen teeman osalta taloustieteilijöiden aseman ja taloustieteelliseen tietoon perustuvan toiminnan aseman erottelu. Lisäksi esiin nousee erottelu suoraan päätettyjen ja vähitellen tuotettujen asemien välillä. Taloustieteen vaikutusvallasta puhuminen ei täten voi rajoittua taloustieteilijöiden kulloisenkin aseman tarkasteluun, eikä pelkkien taloustieteen ideoiden tarkastelu ole riittävää taloustieteen vaikutusvallan ymmärtämiseksi. Taloustieteen vaikutusvalta täytyykin ymmärtää ”elävänä” kokonaisuutena, jossa niin taloustieteen profession (Gulbrandsen 2017) kuin taloustieteellisten ideoidenkin (Campbell 1998) asema muuttuu jatkuvasti.

Taloustieteellinen tieto ja intressit

Kysymys taloustieteen yhteiskunnallisesta valta-asemasta on hankala ja näkökulmasta riippuvainen. Jotkut kirjoittajat esimerkiksi näkevät taloustieteen lähinnä toistavan ja uusintavan tyypillisiä valtarakenteita (esim. Lebaron 2001), toiset taas näkevät taloustieteellisen koulutuksen johtavan radikaaliin vallankäyttöön (esim. Peet 2007). Usein taloustieteen vallasta puhuttaessa viitataan hyvin väljästi ”vaikutusvaltaan”. Hedelmällisempi lähestymistapa on aloittaa pohtimalla, onko taloustieteellä *intressejä* vaikuttaa maailmaan: onko olemassa jotain jaettuja agendoja, joita taloustieteen piirissä/piiristä pyritään edistämään? Jos taloustieteen ei varsinaisesti havaita pyrkivän mihinkään, on puhe taloustieteen vallankäytöstä huteralla pohjalla.

Taloustieteellä on intressejä ainakin siinä triviaalissa mielessä, että taloustiedettä kannattaa tehdä,

niin rahallisesti kuin muistakin syistä. Taloustieteilijöiden näkemyksille ja tuloksille on kysyntää julkisuudessa ja lukuisissa erilaisissa organisaatioissa. Taloustieteilijät esiintyvät julkisuudessa asiantuntijatiedon rutiininomaisina lähteinä (Harjuniemi, Herkman ja Ojala 2015). Taloustieteellinen asiantuntijuus on pitkälti standardoitua ja institutionaalisesti ketterää. Tutkimusorientoituneet taloustieteilijät pystyvät liikkumaan monia muita yhteiskuntatieteilijöitä sujuvammin yliopistojen, tutkimuslaitosten, ajatuspajojen, lobbausorganisaatioiden, yritysten ja julkishallinnon välillä. Taloustiede on poikkeuksellisessa asemassa yhteiskuntatieteiden joukossa eksplisiittisten politiikkasuositusten tuottajana, mikä johdosta taloustieteen ja politiikan symbioosin on esitetty olevan jopa koko uuden poikkikansallisen poliittisen kulttuurin ydin (Markoff ja Montecinos 1993).

Kysyntä taloustieteelle on usein organisoitua. Esimerkiksi Maailmanpankissa taloustieteilijöiden määrä kymmenkertaistettiin 1960-luvulla (Rowden 2009, 12–14). Samalla Pankin taloudelliselle neuvonantajalle ja taloudelliselle komitealle annettiin aiempaa vaikutusvaltaisempi asema. Myös esimerkiksi Euroopan integraatiossa taloustieteelle on tuotettu monipuolisesti kysyntää: EU-organisaatiot ovat palkanneet huomattavan määrän ekonomisteja ja EU tukee suoraan taloustieteellistä tutkimusta päätöksentekonsa tueksi (Schmidt-Wellenburg 2017). Joskus organisointi tapahtuu taloustieteilijöiden itsensä toimesta. Esimerkiksi Unkarissa taloustieteilijät aikanaan kannattivat markkinauudistuksia yhdistäen nämä kiinteästi vaatimuksiin vahvemmasta institutionaalista asemasta omalle professionilleen (Bockman 2000).

Taloustieteilijöillä voi olla toki myös yksityisiä intressejä ja henkilökohtaisia agendoja, ja taloustieteilijä (tai hänen taustaorganisaationsa) voi hyötyä juuri tietynlaisten suositusten tuottamisesta. Tähän liittyviä intressiristiriitoja koskevaa tutkimusta on vähän ja ilmiö on nostettu esiin varsin myöhään. Esimerkiksi pankkiekonomistien rooli asiantuntijoina ja asianosaisina herättivät keskustelua intressiristiriidoista ja eettisten koodiston tarpeesta vasta finanssikriisin jälkeen (Hagenbarth-Carrick ja Epstein 2010).

Ekonomistien välittömien intressien ohella taloustiedettä on tarkasteltu erilaisten intressien edistäjänä tai välikappaleena. Tällöin kyse ei ole tieteenekijöiden omien intressien edistämisestä, vaan talo-

ustieteellisen tiedon luonteesta: palveleeko taloustieteellinen tieto joitakin poliittisia intressejä ja onko se valjastettu joidenkin tiettyjen intressien palvelemiseen?

Allanin (2008) mukaan ekonomistit palvelevat ensisijaisesti kahdenlaisia intressejä poliittisessa päätöksenteossa. Ensinnäkin ekonomistit ovat ”arkkirationalisoijia”, jotka nostetaan legitimoimaan kiistanalaisia politiikkoja tieteellisen auktoriteetin varjolla. Taloustiede sopii erinomaisesti valtaintressien edistämiseen kiitos sen ulkomuodon, jossa ”tieteellisen objektiivisuuden esittäminen ja yhä vaikeaselkoisempi metodologia ja terminologia ovat tarjonneet tärkeän oikeuttavan kiillon” (Stein 2008, 6). Esimerkiksi Maailmanpankissa taloustieteilijöiden toiminta yhteiskunnallisten ilmiöiden ”teknistämiseksi” tuki systemaattisesti Yhdysvaltojen intressien ajamista pankin sisällä (Rowden 2009; Stein 2008). Suhde ei ole aina yksisuuntainen. Esimerkiksi Etelä-Afrikassa apartheidin päävastustaja ANC hankki tukea kansainväliseltä yhteisöltä juuri taloustieteelliseen yhteisöön integroitumalla, mutta päätyi tämän seurauksena omaksumaan ortodoksisen taloustieteen talouspoliittiset opit (Padayachee ja Sherbut 2007).

Toiseksi taloustieteellinen tieto sopii erinomaisesti legitimoimaan leikkauspolitiikkaa, erityisesti julkishallinnon pienentämistä. Ekonomisteja on palkattu esimerkiksi Isossa-Britanniassa runsaasti julkishallintoon yleisesti ja erityisesti erilaisiin toiminnan kehittämiseen ja supistamiseen tarkoitettuihin ”iskuryhmiin” (Allan 2008). Vastaavia havaintoja on tehty myös muista maista, kuten esimerkiksi Norjasta (Gulbrandsen 2017) ja Malawista (Giles 1979). Tämän taloustieteen ”funktion” on havaittu olevan resilientti. Taloustieteellisten ideoiden on havaittu toimivan viimekätisinä referensseinä kriisitilanteissa, joissa muulla tiedolla ei enää onnistuta perustelemaan toimia (Lebaron 2001).

Taloustiedettä käytetään tietoisesti hyväksi myös politiikkojen ylläpitämisessä. Taloustiede sopii *status quon* ylläpitämiseen erityisesti siksi, että ala on hierarkkinen ja teoriapohjaltaan vahvasti standardoitu. Tämä näkyy erityisesti Maailmanpankissa niin kutsutun ”paradigman ylläpitämisen” muodossa (Broad 2006; Wade 1996; 2002). Vallitsevan ideologian kanssa yhteensopivaa tutkimusta tuetaan uranousulla, julkaisumahdollisuuksilla ja positiivisilla arvioinneilla. Maailmanpankin tapauksessa on nähtävissä myös tieteellisen yksimielisyyden vaatimuksen koveneminen eli siirtymä ”yhden mallin ideologisesta

suosimisesta tiukkaan ja pakkomielteiseen ideologiaan” (Broad 2006, 391).

Politiikan legitimointi ei ole sama asia kuin aktiivinen pyrkimys yhteiskunnallisen muutoksen tuottamiseen. Jälkimmäinen kuuluu harvoin taloustieteen julkilausuttuun itseymmärrykseen, vaikka se on tieteenalan sisällä sen keskeiseksi tunnistettu piirre (Tirole 2017). Taloustieteen on havaittu vaikuttavan aktiivisesti maailmaan osana laajempia ”ajatusyhteisöjä”. Philip Mirowskin ja Dieter Plehwen (2009) käyttämä ajatusyhteisön käsite viittaa keskeiset politiikkasuosituksen jakavaan, akateemista oppialaa laajempaan samanmielisten yhteisöön ja verkostoon, jolla kokonaisuutena on myös vahvoja poliittisia pyrkimyksiä. Taloustieteellä on havaittu esimerkiksi olevan keskeinen asema uusliberaalissa ajatusyhteisössä. Uusliberalistinen politiikka perustui maatuskanukkemaiseen strategiaan, jonka keskeinen piirre oli samanhenkisten toimijoiden rahoittaminen ajatuspajoissa ja akateemisen tutkimuksen kentällä, jotta ideoiden poliittinen alkuperä katoaisi ja muuttuisi yleisesti maailmankuvaksi (Mirowski 2013). Taloustiedettä voidaan pitää vastuussa uusliberalismin välikappaleena toimimisesta ja teknokraattisen hallintatavan edistämisestä, joskaan ei itse uusliberalismista (Prince 2017).

Taloustieteellisen tiedon on myös havaittu johtaneen uusien intressien syntyymiseen yhteiskunnassa, varsinkin yritysten ja sijoittajien intressien parissa. Esimerkiksi yritysten päämäärä pitää yllä arvoaan niin kutsutun *shareholder value* -periaatteen mukaisesti juontaa juurensa taloustieteellisen agenttiteorian nousuun 1970-luvulla (Lazonick ja O’Sullivan 2000). Agenttiteoria olettaa, että markkinat ovat organisaatioita tehokkaampia tapoja allokoida resursseja, minkä johdosta rahoitusmarkkinoilla tulisi olla merkittävä rooli yritysten johtamisessa. Yritysten ja institutionaalisten sijoittajien *prudent person* -periaatetta alettiin tulkita oikeusistuimissa tämän periaatteen mukaisesti. Tämä loi yritysjohtajille intressin tuottaa voittoa osakkeenomistajille kaikilla aikaväleillä, kun taas institutionaalisten sijoittajien mandaattia alettiin tulkita siten, että niiden täytyi toimia aiempaa lyhytjänteisemmin edunsaajiensa taloudellisten intressien mukaisesti (McCarthy ym. 2016).

Taloustieteellinen tieto ja ideat

Taloustieteen tuottamat ideat ovat yksi keskeisimmistä kanavista, joiden kautta taloustiede vaikuttaa yhteiskuntaan. Jo John Maynard Keynes (1936, 383) totesi, että taloustieteilijöiden ideoilla on tapana olla vaikutusvaltaisempia kuin yleisesti uskotaan, eikä näiden ideoiden vaikutusvalta perustu niiden empiiriseen paikkansapitävyyteen. Ideat ovat vaikutusvaltaisia muun muassa siksi, että niiden omaksumisesta on jonkinlaista hyötyä tai ideoiden esittäjät ovat saavuttaneet jonkinlaisen auktoriteettiaseman suhteessa niiden omaksujiin (Blyth 2013; Hood 2017).

Ideat voivat olla luonteeltaan normatiivisia tai kognitiivisia, ja ne voivat vaikuttaa poliittisen päätöksenteon ”pintatasolla” eli eliitin parissa tapahtuvan politiikkokojen suunnittelun piirissä tai ”syvätason” taustaoletuksina eli laajemmin vaikuttavina käsityksinä (Campbell 2002). Taloustiede tuottaa kummankin tyyppisiä ideoita, joilla on myös merkitystä molemmilla tasoilla. Mark Blythin (2002, 11) mukaan taloustieteen ideat tuottavat ennen kaikkea tulkinnallisia viitekehyksiä, jotka määrittelevät talouden konstitutiiviset elementit ja niiden ”oikein tulkittavat” suhteet, sekä visioita, jotka määrittelevät, miten nämä elementit tulisi järjestää yhteiskunnassa. Toisin sanoen taloudelliset ideat tuottavat ”hahmotelmia” (*blueprints*) yhteiskunnan instituutioiden muotoiluun (Blyth 2002, 11).

Taloustieteen ideoiden merkitys kansainvälisessä politiikassa liittyy ennen kaikkea asialistojen hallintaan (*issue control*): taloustieteen ”hahmotelmille” on annettu merkittävä asema sen määrittelyssä, millaiset asiat ovat päätöksenteon kannalta relevantteja ja huomionarvoisia (Seabrooke ja Henriksen 2017), ja miten politiikkoja yleisemmin ajatellaan (Hirschman ja Berman 2014). Taloustieteen ideoiden keskeisin ominaisuus on asioiden yksinkertaistaminen. Dani Rodrikin (2015) sanoin taloustiede ”eristää” monimutkaisesta maailmasta yksinkertaisia logiikkoja ja sitä kautta kaventaa päätöksenteon agendoja hyvin kapeisiin kysymyksenasetteluihin (ks. myös Eranti 2017). Yksinkertaistavat ideat ovat päätöksentekijöille hyödyllisiä siksi, että niillä kyetään samanaikaisesti vaikuttamaan muiden päättäjien kantoihin ja oikeuttamaan päätöksiä kansalaisille (Schmidt 2011).

Taloustieteellisten ideoiden aseman yhteiskunnassa on havaittu heijastavan jossain määrin laajempien tiedontuotannon regiimien luonnetta (Campbell ja

Pedersen 2014). Esimerkiksi Yhdysvalloissa yksityiset ajatushautomot ovat tuoneet jatkuvasti taloustieteen ideoita päätöksentekoon, Ranskassa nämä ideat ovat tulleet päätöksentekoon poliitikoilta ja yrityslobbareilta, Saksassa puolestaan julkisesti tai etujärjestöjen toimesta rahoitetuilta tutkimuslaitoksilta. Ideoiden valta vaihtelee riippuen siitä, millaisessa päätöksenteon asemassa niitä käytetään. Esimerkiksi kansainvälisen kaupan ja investointiriitojen hallinnassa taloustieteellistä asiantuntemusta on käytetty hyväksi eri tavoilla kansainvälisten sopimusten laadinnassa, investointikiistan alullepanon motiivina, lakien ja sääntöjen tulkinnaissa sekä erilaisten faktojen tuottamisessa kiistojen ratkaisussa (Carpen-ter ym. 2017).

Taloustieteilijöillä on merkittävä asema hyvin monenlaisissa instituutioissa, minkä johdosta myös taloustieteen ideat liikkuvat helposti yli instituutio-rajojen. Taloustieteen ideoiden ajajien järjestäytymisellä on havaittu olevan vähintään yhtä suuri merkitys kuin itse ideoilla. Esimerkiksi nousevien markkinoiden halua liberalisoida pääomamarkkinoita voidaan selittää samanmielisten ekonomistien nostamisella maiden hallitusten neuvonantaja-asemaan (Chwieroth 2007). Taloustieteellisillä ideoilla on ollut keskeinen asema myös markkinavetoisen Euroopan integraation tuottamisessa, koska taloustieteilijöillä on ollut keskeinen asema useissa eri instituutioissa (Schmidt-Wellenburg 2017).

Ideoiden luonnetta, asemaa ja esittäjän merkitystä samanaikaisesti tarkasteleva tutkimus on ollut vähäistä. Merkittävänä poikkeuksena on pidettävä John Campbellia (1998), joka tutki ideoiden merkitystä talouspolitiikan muutoksessa keynesiläisestä teollisuuspolitiikasta tarjontalähtöiseen talouspolitiikkaan 1970–1980-lukujen Yhdysvalloissa. Taloustieteilijöiden asema tässä muutoksessa oli keskeinen varsinkin ohjelma- ja paradigmatason ideoiden tuottajina. Useiden taloustieteilijöiden ajamat suoraivaiset verotuksen alentamiseen tähtäävät ohjelmat nousivat poliitikkojen suosioon niiden yksinkertaisuuden vuoksi. Vaikka tarjontapuolen toimenpiteitä ei aina nähty tarkoituksenmukaisiksi ja niitä myös kritisoitiin vahvasti, olivat tarjontalähtöisen talouspolitiikan kannattajat paremmin järjestäytyneitä sekä yhtenäisempiä ja yksinkertaisempia vaatimuksia esittäviä kuin “keynesiläisen” teollisuuspolitiikan kannattajat. Järjestäytymistä edesauttoi Campbellin mukaan 1970-luvun alussa alkanut tieteellisen paradigman “vallankaappaus”, jossa kes-

keisiin yliopistoihin ja tieteellisiin lehtiin nimitettiin määrätietoisesti taloustieteen uusklassisen koulukunnan edustajia aiempien institutionaalisen taloustieteen edustajien sijaan.

Taloustieteen hallitsevan koulukunnan vaihtumisen vaikutus politiikan suuntaan on havaittu keskeiseksi myös muissa yhteyksissä. Esimerkiksi Katherine Hood (2017) havaitsi koulukuntien vaihtumisen näkyvän suoraviivaisesti muuttuvina ihmiselämän arvottamisen tapoina Yhdysvaltain julkishallinnossa. Johan Christensen (2017) on puolestaan havainnut, että veropolitiikan muutokset niin Uudessa-Seelannissa, Irlannissa, Norjassa kuin Tanskassakin voidaan selittää uusklassisen taloustieteen koulutuksen saaneiden taloustieteilijöiden nostamisella mukaan poliittiseen päätöksentekoon. Stephen C. Nelson (2014) taas on havainnut päätöksentekijöiden uusklassisen taloustieteen koulutuksen olevan keskeisin vaikuttaja Kansainvälisen valuuttarahaston lainaus-toiminnan muutoksessa. Vastaavia esimerkkejä löytyy aiemmasta tutkimuksesta kymmenittäin.

Näitä havaintoja voidaan selittää sillä, että taloustieteen tuottama ideapohja on varsin homogeeninen. Tämä johtuu taloustieteen hierarkkisesta luonteesta, erityisesti siitä, että valtavirtaa (ja sen työpaikkoja) määrittelee keskeisten tieteellisten lehtien ja niiden toimituskuntien arvovalta (Fourcade ym. 2015). Valtavirtaisessa taloustieteessä ei juuri arvosteta teoreettista pluralismia: vain teoriasta sovellettujen mallien ja metodologian moninaisuus nähdään positiivisena asiana (Dow 2008). Uusklassiseen teoriaan nojaavalla taloustieteellä on vahva asema niin yliopistojen ”kanonisoidun oppikirjataloustieteen” (Richardson 2004) kuin kansainvälisten organisaatioidenkin (Broome ja Seabrooke 2015) koulutuksessa. Uusklassisen taloustieteen ideat ovat myös “vallanneet” muiden tieteenalojen, kuten rahoituksen (Whitley 1986), kansainvälisen liiketoiminnan (Boddewyn 2015) sekä johtamisen ja julkishallinnon (Hirschman ja Berman 2014) koulutuksen. Eroja syntyy usein vasta täydentävässä koulutuksessa. Esimerkiksi kansainvälisissä organisaatioissa junioritason ekonomistien koulutus perustuu enemmän konkreettisten toimenpiteiden maakohtaisiin simulaatioihin kuin yleiseen mallintamiseen (Broome ja Seabrooke 2015).

Taloustieteellinen tieto ja instituutiot

Hegemonisessa asemassa olevaksi esitetyn uusliberaalin politiikan kantava lähtökohta on yhteiskunnan hallitseminen taloutena, mikä vaatii poliittis-taloudellisten ja sosiaalisten instituutioiden muokkaamista itsetietoisesti taloudellisia ideaaleja tavoitteleviksi (Peck 2013). Tämä vaatii jatkuvaa taloudellisen tiedon tuottamista ja soveltamista (Prince 2017). Tämän vuoksi ei ole yllättävää, että taloustieteellistä asiantuntijuutta löytyy kaikkialta nyky-yhteiskunnan keskeisistä instituutioista. Asiantuntemuksen asema on tarkemmin ottaen peräisin kolmesta institutionaalisesta lähteestä: taloustieteen laajasta professionaalista auktoriteetista, taloustieteilijöiden virallisesta asemasta poliittisessa päätöksenteossa ja taloustieteen asemasta politiikanteon ”kognitiivisessa infrastruktuurissa” eli politiikan tekemisen järjelytavoissa ja välineissä (Hirschman ja Berman 2014).

Taloustieteilijöillä on suora pääsy monenlaisiin päätöksenteon instituutioihin. Edellä mainittiin jo kansainvälisen kaupan hallintainstituutiot (Carpenter ym. 2017), Euroopan unionin instituutiot (Schmidt-Wellenburg 2017), kansainväliset organisaatiot (Broad 2006), keskuspankit (Lepers 2018), rahoitusmarkkinatoimijat (MacKenzie 2006) ja ajatushautomot (Campbell 1998). Taloustieteellisen koulutuksen saaneilla henkilöillä on poikkeuksellisen vahva asema myös valtioiden julkishallinnossa, erityisesti finanssi- ja valtiovarainministeriöissä (Allan 2008; Markoff ja Montecinos 1993). Ekonomisteja löytyy kuitenkin myös ammattiyhdistysliikkeestä, pankeista, poliittisista puolueista, kansalaisjärjestöistä ja kaikenlaisista yrityksistä. Taloustiede tuleekin hahmottaa korkeaan yhteiskunnalliseen asemaan nousseena yleisenä professiona (Fourcade 2009).

Taloustieteilijöillä on havaittu olevan vaikutusvaltaa riippumatta siitä, ovatko he institutionaalisesti päätöksentekijä- vai asiantuntija-asemassa. Esimerkiksi päätöksiä tekevät keskuspankkiirit ovat valtaosin ekonomisteja (Lepers 2018). Taloustieteilijät on nostettu myös kansallisessa politiikassa päätöksentekorooleihin (Coats 2001). Tämä on tapahtunut niin taloustieteilijöiden muodostamien elimien perustamisen kuin taloustieteilijän koulutusta vaativien työtehtävien määrittelynkin kautta. David Hirschman ja Elizabeth P. Berman (2014) ovat tarkastelleet laajasti aihepiiriä koskevaa kirjallisuutta. Heidän mukaansa esimerkiksi Yhdysvalloissa taloustieteilijät nostettiin keskeiseen asemaan päätök-

senteossa jo toisen maailmansodan aikana. Ekonomistien asema institutionalisoitiin lähes organisaatiossa kuin organisaatiossa enenevässä määrin 1960-luvulle saakka ja lopulta myös ylimmän tason poliittiseen päätöksentekoon vuonna 1993 perustetun National Economic Councilin myötä.

Taloustieteilijöiden muodostamat verkostot ovat eräiden muiden professionaalisten verkostojen (erityisesti oikeusoppineet ja kirjanpitäjät) tavoin keskeisessä asiantuntija-asemassa kansainvälisessä päätöksenteossa hyvin monilla eri politiikan lohkoilla (Seabrooke ja Henriksen 2017). Taloustieteilijät vaikuttavat politiikkaan asiantuntija-asemassa tavallisesti määrittelemällä erilaisia ilmiöitä, kuten vaikkapa köyhyyttä, joiden määritelmät jatkavat elämänsä ja ehdollistavat päätöksiä (O’Connor 2002).

Millaisia instituutiota taloustieteellisen tiedon pohjalta on sitten tuotettu? Kirjallisuudesta löytyy jopa satoja yksittäisiä esimerkkejä, mikäli performatiivisuuden organisointi ajatellaan mahdollisimman löyhästi. Aihepiiristä ei ole kuitenkaan tehty meta-tutkimusta, minkä vuoksi kaikkien vaikutuskeinojen pohjalta syntyneiden instituutioiden tunnistaminen ja tyypittely on tilanpuutteen vuoksi mahdotonta tässä yhteydessä. Yleisesti voidaan sanoa, että taloustieteellisellä tiedolla ja taloustieteilijöillä on ollut merkittävä asema ensin ”keynesiläisten” ja myöhemmin uusliberalistis-teknokraattisten talouden hallinnan regulatiivisten instituutioiden luomisessa (ks. Prince 2017). Tällaisia ovat esimerkiksi avoimet rahoitusmarkkinat, työvoiman tarjonnan lisäämiseen perustuvat työmarkkinat, kilpailun sääntely, julkisen sektorin toiminnan ulkoistaminen, yksityistämiset tai vaikkapa kuluttajakansalaisuutta edistävän koulutuksen edistäminen.

Eniten kirjallisuutta löytyy yhdestä erityistapauksesta: julkishallinnon piirissä toimivien ekonomistien vaikutuksesta poliittis-taloudellisten instituutioiden muutoksessa. Esimerkiksi ”ekspansiivisen leikkauspolitiikan” idea siirtyi talouspoliittisen päätöksenteon ytimeen Espanjassa, Irlannissa ja Isossa-Britanniassa julkishallinnon taloustieteilijöiden myötä (Dellepiane-Avellaneda 2015). Myös valtion omaisuuden yksityistämistä voidaan selittää melko suoraviivaisesti julkishallinnon taloustieteilijöiden vaikutuksen kasvulla. Esimerkiksi Yhdysvaltojen yksityistämispolitiikan suuntaa voidaan selittää ekonomistien vaikutusvallan kasvulla (Benish ja Maron 2016).

Johtopäätökset ja keskustelua

Katsauksemme tulokset voidaan tiivistää seuraavasti. Aiemman tutkimuksen perusteella elämme teknoloudellisessa kapitalismissa siinä mielessä, että taloustieteellisellä asiantuntijatiedolla on konstitutiivinen asema ainakin osassa nyky-yhteiskunnan hallintaa. Taloustieteelliselle tiedolle on annettu konstitutiivinen asema ennen kaikkea markkinayhteiskunnan järjestyksen hallinnan kannalta keskeisissä instituutioissa. Taloustiede tuottaa ideoita, joiden avulla yhteiskuntaa voidaan hallita teknokraattisesti, ja taloustiedettä käytetään jossain määrin ylläpitämään kansainvälis-poliittista konsensusta. Taloustieteilijän professio on luotu näyttämään samaan aikaan sekä neutraalilta että yhteiskunnallisen päätöksenteon ytimessä olevalta ja vaikutusvaltaiselta. Tämä ei ole paradoksi, vaan teknokraattisen päätöksenteon mahdollistava sommitelma.

Missä määrin ja missä mielessä taloustieteen “toiminta” sitten on organisoitua? Taloustiede on keskeisessä asemassa poliittisia pyrkimyksiä omaavien “ajatusyhteisöjen” toiminnassa ja keskeinen väline vaikutusvaltaisten instituutioiden ja organisaatioiden agendojen muodostamisessa. Taloustieteilijät jakavat globaalisti varsin yhtenäisiä ideoita, ovat hyvin verkostoituneita ja voivat liikkua helposti eri instituutioiden välillä. Mutta taloustieteellinen tieto on nostettu konstitutiiviseen asemaan vähemmän organisoitusti esimerkiksi markkinatoimijoiden parissa (MacKenzie 2006). Myös kysymys päämäärätietoisuudesta on monitulkintainen: vaikka taloustiede olisi hyödyllistä joidenkin päämäärien edistämiseen, se ei automaattisesti tarkoita, että taloustieteilijät aktiivisesti edistäisivät näitä päämääriä. Kysymys taloustieteen aseman organisoinnista onkin mutkikas, ja katsauksemme perusteella on todettava, ettei aiempi tutkimustieto anna organisoinnista riittävän yhtenäistä kokonaiskuvaa. Aiheen empiiriselle jatkotutkimukselle on tarvetta.

Taloustieteellä on silti jonkinasteista organisoitua valtaa yhteiskunnassa, minkä johdosta on ymmärrettävää, että taloustieteelle on esitetty kysymyksiä vastuusta. Vastuun perään on kysely lähinnä taloustieteen yleisen performatiivisuuden kontekstissa (Groß 2014). Taloustieteelle on ollut ominaista performatiivisuutta koskevan tilivelvollisuuden kieltäminen (Fourcade ym. 2015). Konstitutiivisesta tiedosta puhuttaessa vastuukysymykset ovat kuitenkin erilaisia kuin yleisen performatiivisuuden tapauk-

ssa. Vastuun paikantaminen edellyttää paitsi oman toiminnan muotojen ja organisoitumisen myös eri instituutioissa vaikuttamisen ja toiminnan mahdollisten seurausten tarkempaa analysointia. Taloustieteen piirissä on käyty muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta (esim. Tirole 2017) varsin vähän keskustelua siitä, miten taloustiede “toimii” yhteiskunnassa.

Tässä asiassa kriitikot ovat askeleen edellä. Esimerkiksi Hoodin (2017) mukaan taloustieteen tendenssiä yksinkertaistaa politiikkaa ei yleensä pidetä ongelmana kiitos alan maineen neutraalina toimijana. Kuitenkin juuri tämä maine tuottaa ongelman, koska se legitimoii vallankäytön ulkoistamista asiantuntijoille. Jos asiantuntijoiden annetaan määritellä, millaiset asiat ja lähestymistavat ovat poliittisesti relevantteja, piilotetaan relevantit kysymykset tekniin yksityiskohtiin ja mahdollisuus deliberoida asiaa avoimen poliittisesti ja demokraattisesti menetetään. William Davies (2015) esittää toisenlaisen kritiikin hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävän politiikan kontekstissa. Daviesin mukaan taloustieteen näkökulmat hyvinvointiin ovat luonteeltaan teknokraattisen hallitsijan tietoa, joka kiinnittää huomiota ulkoisiin kannustimeen. Toisin sanoen se katsoo ihmisiä kuin labyrintissa olevia rottia. Lähestymistavan ongelmana on, että mikäli hyvinvointia voitaisiin lisätä kannustimien avulla, täytyisi ensin luoda labyrintti, jossa rotat voivat tehdä vain tiettyjä valintoja. Taloustieteen ideoiden omaksuminen politiikassa voi siten johtaa ihmisten elämää vahvemmin kahlitsevan yhteiskuntarakenteen luomiseen.

LÄHTEET

- Ahrne, Göran ja Brunsson, Nils. 2011. Organization outside organizations: the significance of partial organization. *Organization*, 18:1, 83–104.
- Allan, Lewis. 2008. Why have economists done so well in the British civil service? *Oxonomics*, 3:1, 26–29.
- Benish, Avishai ja Maron, Asa. 2016. Infusing public law into privatized welfare: Lawyers, economists, and the competing logics of administrative reform. *Law & Society* 50:4, 953–984
- Birch, Kean. 2017. Techno-economic assumptions. *Science as Culture*, 26:4, 433–444.
- Blyth, Mark. 2002. *Great transformations: Economic ideas and institutional change in the twentieth century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blyth, Mark. 2013. Paradigms and paradox: The politics of economic ideas in two moments of crisis. *Governance*, 26:2, 197–215.
- Boddewyn, Jean. 2015. Political Aspects of MNE Theory. Teok-

- nessa John Cantwell (toim.), *The eclectic paradigm: A framework for synthesizing and comparing theories of international business from different disciplines or perspectives*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 85–110.
- Bockman, Johanna. 2000. *Economists and social change: Science, professional power, and politics in Hungary, 1945–1995*. San Diego, CA: University of California.
- Broad, Robin. 2006. Research, knowledge, and the art of "paradigm maintenance": The World Bank's development economics vice-presidency. *Review of International Political Economy*, 13:3, 387–419.
- Broome, André ja Seabrooke, Leonard. 2015. Shaping policy curves: Cognitive authority in transnational capacity building. *Public Administration*, 93:4, 956–972.
- Campbell, John L. 1998. Institutional analysis and the role of ideas in political economy. *Theory and Society*, 27:3, 377–409.
- Campbell, John L. 2002. Ideas, politics, and public policy. *Annual Review of Sociology*, 28:1, 21–38
- Campbell, John L. ja Pedersen, Ove K. 2014. *The national origins of policy ideas: Knowledge regimes in the United States, France, Germany, and Denmark*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Coats, Andrew W. 2001. The role of economists in government and international agencies: A fresh look at the field. *History of Economics Review*, 34:1, 19–32.
- Carpenter, Theresa, Jansen, Marion ja Pauwelyn, Joost (toim.). 2017. *The use of economics in international trade and investment disputes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christensen, Johan. 2017. *The power of economists within the state*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Chwieroth, Jeffrey. 2007. Neoliberal economists and capital account liberalization in emerging markets. *International Organization*, 61:2, 443–463
- Cochoy, Franck, Giraudeau, Martin ja McFall, Liz. 2010. Performativity, economics and politics: an overview. *Journal of Cultural Economy*, 3:2, 139–146.
- Davies, William. 2015. *The happiness industry: How the government and big business sold us well-being*. Lontoo: Verso.
- Dellepiane-Avellaneda, Sebastian. 2015. The political power of economic ideas: The case of 'Expansionary Fiscal Contractions'. *British Journal of Politics & International Relations*, 17:3, 391–418.
- Dow, Sheila. 2008. Plurality in orthodox and heterodox economics. *The Journal of Philosophical Economics*, 1:2, 73–96.
- Du Gay, Paul ja Pryke, Michael. 2002. Cultural economy: an introduction. Teoksessa Paul du Gay ja Michael Pryke (toim.), *Cultural economy: Cultural analysis and commercial life*. Lontoo: SAGE, 1–9.
- Eranti, Veikko. 2017. Kuinka riidellä taloustieteilijöiden kanssa? *Politiittinen talous*, 5:1.
- Eskelinen, Teppo ja Sorsa, Ville-Pekka. 2012. Institutionaalisten faktojen tuotanto talouspuheessa. *Politiikka*, 54:3, 169–187
- Fourcade, Marion. 2006. The construction of a global profession: The transnationalization of economics. *American Journal of Sociology*, 112:1, 145–194.
- Fourcade, Marion, Ollion, Etienne ja Yann, Algan. 2015. The superiority of economists. *Journal of Economic Perspectives*, 29:1, 89–114.
- Gewirtz, Julian. 2017. *Unlikely partners: Chinese reformers, Western economists, and the making of global China*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Giles, B. D. 1979. Economists in government: The case of Malawi. *The Journal of Development Studies*, 15:2, 216–232.
- Groß, Steffen W. 2014. The power of "mapping the territory". Why economists should become more aware of the performativity of their models. *Journal of Business Economics*, 84:9, 1237–1259.
- Gulbrandsen, Trygve. 2017. Rise and fall of elites: professionals as movers? *European Societies*. Advance Access.
- Hagenbarth-Carrick, Jessica ja Epstein, Gerald. 2010. *Financial economists, financial interests and dark corners of the meltdown: It's time to set ethical standards for the economics profession*. Amherst, MA: Political Economy Research Institute.
- Hall, Peter A. 1997. The role of interests, institutions, and ideas in the comparative political economy of the industrialized nations. Teoksessa Mark Irving Lichbach ja Alan S. Zuckerman (toim.), *Comparative politics: Rationality, culture, and structure*. Cambridge: Cambridge University Press, 174–207.
- Harjunemi, Timo, Herkman, Juha ja Ojala, Markus. 2015. Eurokriisin politisoituminen suomalaisissa sanomalehdissä. *Media & viestintä*, 38:1, 1–22.
- Hirschman, David ja Berman, Elizabeth P. 2014. Do economists make policies? On the political effects of economics. *Socio-Economic Review*, 12:4, 779–811.
- Hood, Katherine. 2017. The science of value: Economic expertise and the valuation of human life in US federal regulatory agencies. *Social Studies of Science*, 47:4, 441–465.
- Lazonick, William ja O'Sullivan, Mary. 2000. Maximizing shareholder value: a new ideology for corporate governance. *Economy and Society*, 29:1, 13–35.
- Lebaron, Frédéric. 2001. Economists and the economic order. The field of economists and the field of power in France. *European Societies*, 3:1, 91–110
- Lepers, Etienne. 2018. The neutrality illusion: Biased economics, biased training, and biased monetary policy. Testing the role of ideology on FOMC voting behaviour. *New Political Economy*, 23:1, 105–127.
- Lyotard, Jean-François. 1984. *The postmodern condition*. Manchester: Manchester University Press.
- MacKenzie, Donald. 2006. *An engine, not a camera: How financial models shape markets*. Cambridge, MA: The MIT press.
- Mackenzie, Donald, Muniesa, Fabien ja Siu, Lucy (toim.). 2007. *Do economists make markets?* Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Markoff, John ja Montecinos, Verónica. 1993. The ubiquitous rise of economists. *Journal of Public Policy*, 13:1, 37–68.
- McCarthy, Michael A., Sorsa, Ville-Pekka ja van der Zwan, Nata-scha. 2016. Investment preferences and patient capital: Financing, governance, and regulation in pension fund capitalism. *Socio-Economic Review*, 14:4, 751–769.
- Mirowski, Philip. 2013. *Never let a serious crisis go to waste: How neoliberalism survived the financial meltdown*. Lontoo: Verso.
- Mirowski, Philip ja Plehwe, Dieter (toim.). 2009. *The road from Mont Pelerin: The making of the neoliberal thought collective*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Mitchell, Timothy. 2005. The work of economists: How a discipline makes its world. *European Journal of Sociology* 46:2, 297–320.
- Montecinos, Verónica ja Markoff, John (toim.). 2010. *Economists in the Americas*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Nelson, Stephen C. 2014. Playing favorites: How shared beliefs shape the IMF's lending decisions. *International Organization*, 68:2, 297–328.
- O'Connor, Alice. 2002. *Poverty knowledge: Social science, social policy, and the poor in twentieth-Century U.S. history*. Princeton: Princeton University Press.
- Padayachee, Vishnu ja Sherbut, Graham. 2011. Ideas and power:

- Academic economists and the making of economic policy. The South African experience in comparative perspective 1985–2007. *Cahiers D'études Africaines*, 51:202–203, 609–647.
- Peck, Jamie. 2013. *Constructions of Neoliberal reason*. Oxford: Oxford University Press.
- Peet, Richard. 2007. *Geography of power: Making global economic policy*. Lontoo: Zed Books.
- Prince, Russell. 2017. Assuming everything, except responsibility: On blaming economists for Neoliberalism. Teoksessa Vaughan Higgins ja Wendy Lerner (toim.), *Assembling Neoliberalism: Expertise, practices, subjects*. New York: Palgrave MacMillan, 45–65.
- Richardson, Paul. W. 2004. Reading and writing from textbooks in higher education: A case study from Economics. *Studies in Higher Education*, 29:4, 505–521.
- Rodrik, Dani. 2015. *Economics rules: The rights and wrongs of the dismal science*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
- Rowden, Rick. 2009. *The deadly ideas of neoliberalism: How the IMF has undermined public health and the fight against aids*. Lontoo: Zed books.
- Schmidt, Vivien A. 2011. Discursive institutionalism: The explanatory power of ideas and discourse. *Annual Review of Political Science*, 11:1, 303–326.
- Schmidt-Wellenburg, Christian. 2017. Europeanisation, stateness, and professions: What role do economic expertise and economic experts play in European political integration? *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 4:4, 430–456.
- Seabrooke, Leonard ja Henriksen, Lasse Folke. 2017. Issue control in transnational professional and organizational networks. Teoksessa Leonard Seabrooke ja Lasse Folke Henriksen (toim.), *Professional networks in transnational governance*. Cambridge: Cambridge University Press, 3–24.
- Sorsa, Ville-Pekka. 2017. Pääkirjoitus: Millaista tutkimustietoa päätöksentekoon? *Poliittinen talous*, 5:1. Saatavilla internetissä osoitteessa: <http://poliittinalous.fi/ojs/index.php/poltal/article/view/62>
- Stein, Howard. 2008. *Beyond the World Bank: An institutional approach to development*. Chicago: University of Chicago Press.
- Suvanto, Antti. 2016. Taloustieteilijät sosiologien silmin. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 112:1, 3–5.
- Tirole, Jean. 2017. *Economics for the common good*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Wade, Robert. 1996. Japan, the World Bank, and the art of paradigm maintenance: The East Asian miracle in political perspective. *New Left Review*, 217:1, 3–38.
- Wade, Robert. 2002. US Hegemony and the World Bank: The fight over people and ideas. *Review of International Political Economy*, 9:2, 201–229
- Whitley, Richard. 1986. The transformation of business finance into financial economics: The roles of academic expansion and changes in U.S. capital markets. *Accounting, Organizations and Society*, 11:2, 171–192.
- Woolgar, Steve. 1981. Interests and explanation in the social study of science. *Social Studies of Science*, 11:3, 365–394.